

Artesanos

Everardo Fernández González

Eran ferreiros, carpinteiros, albañiles, albardeiros, costureiras, texedoras, albeires e outros que fían cousas que, anque parecen de pouco mérito, tían muito valor. Eran artesanos.

Artesanos eran aquelas personas -homes ou mueres- que se dedicaban a fer cousas nos pobros que tanto servizo prestaban e que, ademais, trabayaban a un prezo qu'era de pena. Eran ferreiros, carpinteiros, albañiles, albardeiros, costureiras, texedoras, albeires e outros que fían cousas que, anque parecen de pouco mérito, tían muito valor. Sin ellos, a vida sería imposible naquel tempo nel que todo había que fello a mao, sin ningún axuda mecánica, como hoi. Aquellos homes andaban polos montes cortando madeira col tronizador e cargándola nos carros e camiós al ombro, sacando pedra nas canteiras, barrenando a maza, machacándola con porriyas e muitas máis cousas.

Parezme que merecen un recordo por todo lo que deixan trabayao sin ningún comodidá. Nesta parroquia -como en todas- sempre houbo artesanos e muito bus. Condo ún se pon a nombrar

xente xa se sabe lo que pode pasar: que quede dalgún nel saco e eso sempre traí dalgúa rencilla, por mor dos que son da familia ou del propio interesao. Inda así, a mín sempre me gusta nombrar a aqueles dos que m'acordo, fendo saber -al tempo qu'escrivo- que, si dalgún queda, é sempre sin mala intención. ¡Faltaría máis!

Empezo por aquel ferreiro da Roda que se chamaba Alonso (el "tío" Alonso, qu'era asina como se yes chamaba as personas d'edá). El "don" era pra os de carrera e naquela ocasión na Roda nun había ningún máis qu'a del maestro e a del cura. El tío Alonso -como xa dixen- era un bon ferreiro e fíanos aros a os nenos con úa variyía de ferro pra rodar polla carretera ou por un carreiro que se prestase. Este llabor era el que máis agradecíamos os nenos. Os outros trabayos eran de máis valor, porque amañaba toda clase de ferramentas: garruchos e eixadas, que s'usaban

muito pra cavar rozas, fer regos y muitas máis cousas. Era tamén ferreiro José Antonio, da casa Valle del Pico; Rogelio Cantelar, de Santellos; Fernando de Porcía; Manimón del Valle de San Agustín, el de Salave (hoi taller de mecánica). En Santellos, ademáis de Castelar, taba el tío José, que se dedicaba a fer clavos pra ferrar galochas, bisagras pra portas y ventás de todas as clases. Marcelino Rodil –d’Abreiras- era ferrador de caballos, pollinos y vacas y atendía toda a contornada porque era el qu’había na redonda y, ademáis, era un bon apicultor. Taba tamén Antón de Portello, pero ese era máis ben pra outras cousas de máis envergadura, porque tía tamén taller de carpinteiría unde se fían carros, muebles y todo tipo d’arabías prá terra y, condo se daba el caso –que se daba abondas veces- fíanse tamén caxas á medida pra os difuntos.

Outra clase d’artesanos eran os albañiles. Entonces chamábaseyes carpinteiros y era el nome máis acertado porque, ademáis de fer as paredes

das casas y deixallas cubertas de llouxa a mao –como Dios manda-, tían un taller na casa, qu’era pequeno pero multiuso, como se dice agora. Allí tían un banco de carpinteiro, garlopa, cepillo, úas contas trinchas, gubias, serrón y serrucho, brosa, gramil, un tarabello, barrenos de todas as medidas

–chamábanse barrenos neste caso a os tarabellos pequenos-, martillos, un mazuco de madera pra petaryes ás trinchas, el metro, el gramil, un llapiceiro, úa escuadra, a regla... Y con todo esto y pouco máis fían as ventás con contras y todo, as portas, úa maseira pr’amasar el pan, úa mesa, bancos, banquetas, un conqueiro pra poñer os platos, as concas y as cucharas, úa alacena, camas de madera de castañoero –inda teño eu nel payar úa feita por un carpinteiro y ta como el primeiro día- y cualquier outra cousa que fixese falta. Querse decir que deixaban a casa completa si fía falta sin ir a ningún taller.

Nesta parroquia había muitos carpinteiros naquel entonces. Hoi, d’aquello que trabayaban

con pedra quedan poucos. Lo que quedan son muitas casas das que fixeron que, despós de pasar de ser centenarias, tán como el primeiro día. Neste pueblo de Santellos, de deciséis casas, nun hai máis que cuatro feitas de ladrillo. As outras son todas del época da pedra.

Como dixen al empezo, nesta parroquia había muitos y bus carpinteiros: Manuel de Serafín en Villargomil, Severo del Conexo y Ramón de Xanguín da Pedra Blanca –estos dous inda viven, que son novos-, Miguel del Galano y el hermao, Ramón d’Adelsida, Servando de Sierra, Ramón de Queivida y el sou fiyo Pepe, Pepe del Horro, Domingo Parente, Balbino de Abrieras y el sou fiyo (Balbino), David Martínez, Antón de Portello, Pepe da Pena y os fiyos, Baldomero y Ramón, Jacinto da Torre y os fiyos, Javier y Gonzalo, Paco da Fonte y Patón; todos d’Acevedo. Penso que nun me queda ningún. Xa se sabe qu’ún sale d’undequera; si sale, que me perdonen os que

podesen quedar. Foi sin ningúa intención.

Outros artesanos son os ebanistas que se dedicaban a fer muebles -portas y ventás-, anque estos xa tan mecanizaos, pero nun deixan de ser artesanos. El primeiro taller mecanizao que se conocéu nesta parroquia foi el de Portello, en Abrieras. D’allí saliron muitos y bus ebanistas.

Guarnicioneiro nun se conocéu na parroquia máis qu’ún que se chamaba Joaquín Ramón, conocido por El Albardeiro porque fía albardas pero tamén colleras pra os caballos, mollidas pra xoncer as vacas, dopras y cualquier artluxo que fose de coiro. Era un verdadeiro artista nel sou trabayo y foi muito el servicio que prestóu na parroquia y fora d’ella, porque eran cousas que s’usaban diariamente y tían muito desgaste.

Escultor d’imáxenes había ún en Matafoyada que se chamaba Estébano y asina ye quedóu el nome á casa.

En Sueiro había úa muyer que se chamaba Cibrana que fía colchas con trapos qu’eran úa

Ferramentas del carpinteiro.

La Dentellière. Vermeer de Delf.

maraviya. Parece que decir que las fía de trapos é úa tontería pero era asina. De roupa veyá sacaba tiras y con ellas texíalas con un telar que tía y quedaban incluso con faxas de colores. Moríu de mui veyá. Nacera na casa d'A Veiga y allí tamén había un galocheiro que moríu mui novo y que se chamaba Bautista.

Artesanos eran os xastres y as costureiras, que las había mui búas, como eran Justa de Pellogra, María de Cuquito, as hermas da casa de Llomba –Alejandrina, Irma y Tila– que, ademáis, enseñaron a muitas nenas el oficio. Y os payeiros, que condo as mayegas, dirixían as feiturás dos payeiros: Xuaquín de Pellogra y Jesús del Carlito, de Santellos. Leandro da Cacheira, de San Xuyán era outro artesano que fía cestos de todas as clases, mesoiros y outros aparatos.

Artesanos tamén se yes pode chamar a os albeires, qu'eran os veterinarios que tíamos nos pueblos. Nesta parroquia taba el Tío Xan das

Penasauguadas, en Villargomil, qu'era ún dos que prestóu muito servició mentres puido. Neste pueblo nun había ningún galocheiro, había qu'ir al xoves á Roda pra comprar galochas; allí había abondas y de todas as medidas. Era el calzaio que s'usaba tanto d'inverno como de brao pral trabayo. Pra ben ser habían a ferrarse con clavos de ferreiro y poñeryes un pedazo de latón debaxo dos clavos, al que se chamaba a ferradura, qu'ademáis de defender a madera pra que nun se desgastase, suxetaba os clavos pra que nun cayesen al tropezar cuas pedras, pos sempre había muitas tanto nos camíos como nas carreteras. Ademáis, os clavos al cayer sempre quedaban cua punta pr'arriba y eran un peligro pra os animales -vacas y caballeirías– y nun digamos pollas carreteras, unde pinchaban as bicicletas y os coches. As cantesas, pra que nun rachasen al ter dalgún retorciyón y así sempre duraban máis. Calzándolas con us bus escarpíos eran el calzaio máis caliente qu'había.